

INTERVIEW

Auteur: René Leverink
Fotografie: Rijksoverheid

Onlangs hebben minister Van Bijsterveldt en staatssecretaris Zijlstra van OCW drie actieplannen gelanceerd, gericht op een ambitieuze leercultuur en hogere prestaties van alle leerlingen. De bewindslieden zetten in op opbrengstgericht werken en het bevorderen van excellentie. LRPLN vroeg de minister naar de achtergronden van de plannen.

Onderwijsminister Marja van Bijsterveldt

‘Als je te weinig van een kind verwacht, komt er niet uit wat er in zit’

Stel dat het u gegund is nog een flinke tijd door te gaan als minister, wat zijn dan over een jaar of vijf belangrijke kenmerken van het Nederlandse onderwijs?

“Wat ik van harte hoop, is dat we dan breed in de Nederlandse scholen een cultuur hebben van ambitie. Opbrengstgericht werken, heldere doelen stellen, zorgen dat je resultaten behaalt en daar als school gericht mee bezig zijn. Dat we durven te gaan voor die acht en die negen. Op dit moment ziet de inspectie toe op de minimumnormen. De school is op orde als die gehaald worden. Veel beter is natuurlijk dat een school ver boven die minimumnormen presteert en alles uit een kind haalt wat er inzit. Dat vind ik belangrijk. Ik ben

ervan overtuigd dat een kind gelukkiger wordt als we het aanspreken op zijn talenten en stimuleren om die ten volle in te zetten.”

U gebruikt het woord ‘durven’ als u het hebt over hoge ambities.

“Klopt. Het is niet zo heel erg Nederlands om hoge ambities te hebben. Wij vinden ‘gewoon’ meestal al gek genoeg. Ik heb met hoogbegaafde en excellente kinderen gesproken. Die zeggen dat het een beetje *not done* is om zo te zijn. Je bent al snel een *nerd* als je zo presenteert. Terwijl het juist iets zou moeten zijn waarvan ouders en scholen zeggen: kom op, haal alles eruit wat er inzit. Of het nou uit je hoofd of uit je handen komt. Laatst had ik hier vmbo’ers op bezoek. Zij zeiden wat ik vaker hoor: dat ze het onderwijs te weinig uitdagend vinden.

‘We moeten de durf en ook de *drive* hebben om ambitieus te zijn’

We moeten de durf en ook de *drive* hebben om ambitieus te zijn. Verwachtingsvol onderwijs. Als je te weinig van een kind verwacht, komt er ook te weinig uit. Je moet kinderen uitdagen en zeggen: jij kunt beter. En we gaan er met jou aan werken dat je dat ook echt laat zien. Ik vind dat we in het belang van de kinderen ons best moeten doen om het beste uit elke leerling te halen. Juist ook uit de beste leerlingen. Waarom genoeg nemen met een zeven, terwijl het kind ook een negen kan halen? Als je dat zegt, hoor je al gauw: maar dat is wel héél prestatiegericht. Trouwens, een topprestatie hoeft lang niet altijd een negen te zijn. Voor sommige leerlingen is een zes een geweldig resultaat. Die hebben misschien weer heel andere talenten, bijvoorbeeld waar het gaat om creativiteit en vakmanschap. Elke school, elk team zou de ambitie moeten hebben het allerbeste uit jezelf en je leerlingen te halen. Voortdurend kijken waar het goed gaat, en waar het beter kan.

Niet toetsen om het toetsen, maar ook kijken wat je met de resultaten gaat doen. Hoe analyseer je die en hoe kun je op basis van die analyse het onderwijs verbeteren.”

Als u spreekt over ‘opbrengstgericht’ werken, waaruit bestaat die opbrengst dan?

“Het doel van opbrengstgericht werken is dat een school heel bewust bezig is met het volgen van het eigen onderwijs. Hoe werkt het, hoe effectief is het. Goed bezig zijn is één, maar doelmatig bezig zijn is twee. De inspectie heeft dat in haar laatste jaarverslag aangegeven en een aantal criteria genoemd. Je moet als school weten waar een kind staat, hoe zich dat verhoudt met de doelen die voor dat kind gesteld zijn en wat je met dat kind en met het onderwijs op je school moet doen om de doelen te bereiken. Die opbrengst kan voor het ene kind een andere zijn dan voor het andere.”

U sprak daarnet over ‘gelukkige kinderen’. Valt dat ook onder ‘opbrengst’?

“Jazeker. Een van de belangrijke behoeften van mensen is zelfverwerkelijking, zegt Maslow. Ik ben ervan overtuigd dat kinderen gelukkiger worden als ze worden uitgedaagd en geprikkeld om het beste uit zichzelf te halen, en waardering krijgen als het lukt.”

Maar geluk is lastig in tabellen onder te brengen.

“Dat is inderdaad heel erg moeilijk. We kijken daarom vooral naar achtergronden van een kind. Hoe is het vanuit de basisschool in het voortgezet onderwijs terechtgekomen en wat is de toegevoegde waarde van de school? Dat is een van de onderdelen van het toezicht. Goed onderwijs dat ambitie laat zien is heel belangrijk. Als dat niet gebeurt, is het frustrerend voor het kind, maar ook voor de samenleving. We hebben het over de waarde van onderwijs voor een jong mens, maar ik heb het ook over de economie, die in de toekomst sterker zal moeten concurreren met andere, snel groeiende

economieën. Dat is de tweede reden waarom ik het buitengewoon de moeite waard vind om het beste uit leerlingen te halen.”

De internationale economische ontwikkelingen waren dus een belangrijke aanleiding voor de drie actieplannen die u gepresenteerd heeft.

“Klopt. Onze jongeren komen straks op een internationale arbeidsmarkt. Wij zijn geen eiland. Onze lonen zijn hoog. Als onze kennis zich niet onderscheidt van die van andere landen, verdwijnt de werkgelegenheid. Dan hebben wij als samenleving een probleem, omdat het leidt tot minder draagvlak onder belangrijke voorzieningen als zorg, veiligheid en onderwijs.”

In hoeverre passen de actieplannen in het bestaande onderwijsbeleid?

“In het primair onderwijs sluit ik aan bij een beweging die de afgelopen jaren al ingezet is, namelijk de focus op rekenen en taal en de reeds breed gebruikte Cito-toets. De nieuwe eindtoets vormt daar een vervolg op. Het naar achteren verplaatsen ervan is mijns inziens winst voor de importantie van het schooladvies. Wat betreft het opbrengstgericht werken: een derde van de scholen doet dit al en de ervaringen zijn positief. Wat wij eraan toevoegen, is dat we niet alleen aandacht willen geven aan de kwetsbare kinderen, maar ook aan de bovenste twintig procent. Scholen krijgen in toenemende mate te maken met ouders die vinden dat het talent van hun kind onvoldoende serieus wordt genomen. Uit de OESO-onderzoeken blijkt eveneens dat het nodig is dat op te pakken. Ook in het voortgezet onderwijs borduur ik voort op wat ik al ingezet had: verscherping van de exameneisen voor wiskunde, Nederlands en Engels en het tussentijds toetsen op die vakken. Wat ik verder voor het voortgezet onderwijs belangrijk vind, is dat de scholen het opbrengstgericht

werken gaan oppakken. Daarnaast zetten we de stevige investeringen in de kwaliteit van de leraren door. Bovenop de investeringen in Leerkracht van Nederland investeert dit kabinet de komende jaren 150 miljoen per jaar extra in de professionalisering van leraren. Er is dus een consistentie vanuit mijn vorige kabinetsperiode. De actieplannen komen bepaald niet uit de lucht vallen.”

Versterking van de kenniseconomie begint in de kleuterklas.

Hoe zorgt u voor meer verbinding tussen de verschillende fasen in de ontwikkeling van een kind?

“Meer aandacht voor rekenen en taal is een mooi voorbeeld van een doorlopende leerlijn. Hetzelfde geldt voor het leerlingvolgsysteem dat de doorlopende ontwikkeling van

het kind in beeld brengt. Het hebben van een leerlingvolg-systeem wordt verplicht, wélk systeem is de keuze van de school. Na de afsluitende eindtoets op de basisschool komt er in de onderbouw van het voortgezet onderwijs een diagnostische tussentoets. Niet om de leerlingen en de scholen op af te rekenen, maar om vast te stellen hoe het staat met de kennis van rekenen/wiskunde, Nederlands en Engels en om te stimuleren deze kennis goed te onderhouden. Wat die kleuterklas betreft: ik wil eraan werken dat jonge kinderen daar zo goed mogelijk binnenkomen en niet met een achterstand die ze nauwelijks meer inlopen. Daarom investeren we extra in de voorschoolse educatie.”

Hoe kunt u er in een tijd van opbrengstgericht werken voor zorgen dat de socialiseringstaak van het onderwijs in stand blijft?

“Door heel veel zaken over te laten aan de scholen zelf. Rekenen en taal gaan geen honderd procent van de tijd uitmaken. Ook de Onderwijsraad vindt een derde van de tijd voldoende voor Nederlands, Engels en wiskunde. Dan is er nog twee derde over voor andere prachtige vakken, zoals geschiedenis, aardrijkskunde en *science*. Nog niet alle scholen halen de 1000 urennorm. En dan nog: duizend uren is een minimum. Er mag best méér gegeven worden. Tijd genoeg dus. Maar we zeggen wel: zet die tijd goed en doelgericht in. Want we zien dat van scholen met dezelfde populatie en dezelfde financiële middelen de ene school beter presteert dan de andere, ook in de breedte.

‘De actieplannen komen bepaald niet uit de lucht vallen’

Er is binnen de beschikbare tijd voldoende ruimte om een mooi evenwicht te vinden en niet *of-of* te werken maar *en-en*. Als overheid willen we de vakken die echt belangrijk zijn voor succes in het vervolgonderwijs op orde hebben, dus rekenen en taal in het basisonderwijs en Nederlands, Engels en wiskunde in het voortgezet onderwijs. Daarvoor hebben we referentiekaders aangegeven. Daarnaast is er nog een zee van ruimte voor scholen voor een eigen identiteit en een eigen aanpak van de socialiserende kant van het onderwijs. Daarin ligt naar mijn idee juist een kans voor scholen om zich te onderscheiden!”

Drie actieplannen voor sterker onderwijs

Onlangs presenteerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap drie samenhangende actieplannen om de kwaliteit van het onderwijs te versterken: *Basis voor beter presteren* voor het primair onderwijs, *Beter presteren* voor het voortgezet onderwijs en *Leraar 2020 - een krachtig beroep!* voor het lerarenbeleid in alle onderwijssectoren. Als belangrijkste ambitie noemen de bewindslieden Van Bijsterveldt en Zijlstra dat de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs de komende jaren over de hele linie omhoog moet. Daartoe zetten ze in op de volgende speerpunten: goed geschoolde en professionele leraren, die geleid worden door opbrengstgerichte schoolleiders en besturen; scholen die opbrengstgericht werken en een ambitieus leerklimaat creëren; scholen en docenten die hun resultaten inzichtelijk maken en aangesproken kunnen worden op hun prestaties. Daarbij gaat het om meer dan de cognitieve vakken. Op school worden leerlingen immers veel breder gevormd. Juist ook in de brede vormende opdracht krijgt de vrijheid van onderwijs gestalte. Besturen hebben de verantwoordelijkheid en de ruimte om aan deze bredere vorming een eigen invulling te geven en een missie en profiel te kiezen dat leerlingen, leraren en andere betrokkenen inspireert en in beweging zet. Het kabinet kiest hier voor een terughoudende opstelling die ruimte laat aan de scholen.

(Bron: aanbiedingsbrief Actieplannen Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs en Leraren, ministerie van OCW, 23 mei 2011)